

Aizdevuma kapitalizācijas “triki”. Kas būtu jāzina no uzņēmumu ienākuma nodokļa un transfertcenu perspektīvas? 3/9/25

Vecākā projektu vadītāja transfertcenu nodaļā, PwC Latvija
Zane Smutova

Direktore nodokļu konsultāciju nodaļā, PwC Latvija
Vita Sakne

Konsultants nodokļu konsultāciju nodaļā, PwC Latvija
Aleksandrs Afanasjevs

Ikdienā uzņēmumiem dažādiem konkrētiem mērķiem rodas nepieciešamība izmantot tādu iespēju kā naudas aizņēmums. Būtisks parādsaistību apjoma pieaugums uzņēmumam var radīt izaicinājumus, kas ietekmē bilances rādītājus un potenciālus nodokļa riskus.

Viens no risinājumiem pieaugoša parāda problēmai var būt aizdevuma kapitalizācija – process, kurā kreditors savas prasījuma tiesības iegulda aizņēmēja pamatkapitālā kā mantisku ieguldījumu.

Šajā rakstā paskaidrota aizdevuma darījuma un tā kapitalizācijas būtība, ar praktiskiem piemēriem aplūkotas iespējamās situācijas, pievēršoties gan uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN), gan transfertcenu (TC) aspektiem.

Aizdevuma darījums

Aizdevums ir darījums, kurā aizdevējs nodod aizņēmējam naudu un aizņēmējam ir pienākums noteiktā laikā un kārtībā atdot naudu aizdevējam.

Lai mazinātu ar darījumu saistītos riskus, sniedzam norādes par būtiskiem aspektiem, ko uzņēmumiem jāievēro, veicot aizdevuma darījumu, jo īpaši starp saistītām personām un tajā piemēroto TC.

UIN bāzes noteikšanas aspekti

- jāievēro UIN likuma 10. panta prasības, jo īpaši “plānās” jeb nepietiekamās kapitalizācijas noteikumi, kas rada UIN saistības par palielinātiem procentu maksājumiem, ja tiek pārsniegta gada parādsaistību vidējā apmēra un pašu kapitāla proporcija 4:1;
- ja neto procentu izmaksu apmērs pārskata gadā pārsniedz 3 milj. euro, tad tiks piemērota vēl viena metode nepietiekamās kapitalizācijas aprēķinā, t.i. neto procentu summa būs tiktāl neapliekama ar UIN, ciktāl tā nepārsniegs 30% no EBITDA;
- gadījumos, kuros rezultātu rēķina pēc abām metodēm, ar UIN apliekamajā bāzē tiks iekļauts nelabvēlīgākais rezultāts nodokļu maksātājam.

TC aspekti

- jāievēro UIN likuma 4. panta otrās daļas 2. punkta “e” apakšpunkta prasības attiecībā uz aizdevumam noteikto procentu likmi un tās atbilstību tirgus cenas principam;
- jāievēro UIN likuma 11. panta prasības attiecībā uz aizdevumiem saistītām personām;
- 12 mēneša UIN deklarācijas informatīvajā 6.5.1. rindā jānorāda pārskata gadā veiktā kontrolētā finanšu darījuma kopējā vērtības summa (KDS):
 - aizdevuma summa un atzītie procenti;
 - vai tikai aizdevuma summa (ja nav atzīto procentu);
 - vai tikai atzītie procenti (ja aizdevums darījums nav veikts pārskata gadā).

Aizdevuma kapitalizācija

Lai mazinātu parādsaistību apjomu, aizņēmējs var vienoties ar aizdevēju par:

- aizdevuma procentu kapitalizēšanu;
- kreditora prasījumu ieguldīšanu uzņēmuma pamatkapitālā.

Turpinājumā aplūkosim praktiskus piemērus un sniegsim norādes uz būtiskiem aspektiem konkrētajā situācijā.

Aizdevuma procentu kapitalizācija

Aizdevuma darījuma puses var vienoties kapitalizēt procentus, pieskaitot tos aizdevuma pamatsummai. Tas nozīmē, ka uzņēmums neizmaksā šos procentus, bet gan aprēķina nākamos procentus no palielinātās pamatsummas.

Šajā situācijā, **aizdevuma procentu kapitalizācija**:

UIN bāzes noteikšanas aspekti

- pati par sevi nerada apliekamus ienākumus un nerada UIN saistības;
- var būt noderīga, lai, piemēram, uzņēmumam īstermiņā uzlabotu naudas plūsmu;
- ja jaunajā procentu aprēķinā maksājami procenti pārsniegs nepietiekamās kapitalizācijas noteikumus, tad varētu iestāties iepriekš aprakstītie UIN bāzes noteikšanas aspekti.

TC aspekti

- nav uzskatāma par darījumu Civillikuma un Komerclikuma izpratnē, tāpēc tā **nav iekļaujama KDS**;
- 12 mēneša UIN deklarācijas informatīvajā 6.5.1. rindā **nav jānorāda**.

Aizdevuma kapitalizācija

Lai mazinātu parādsaistību apjomu, aizņēmējs var vienoties ar aizdevēju arī par prasījuma ieguldīšanu aizņēmēja pamatkapitālā, kļūstot par uzņēmuma dalībnieku, nevis kreditoru.

Piemērs

2024. gada aprīlī uzņēmums "A" izsniedza savam saistītajam uzņēmumam "B" aizdevumu 100 000 *euro* apmērā uz diviem gadiem ar 5% gadā. 2024. gada janvārī uzņēmumam "B" pašu kapitāls bija 20 000 *euro*, bet vidējo parādsaistību apmērs - 100 000 *euro*. Atbilstoši "plānās" kapitalizācijas noteikumiem uzņēmumam "B" var rasties UIN saistības, jo parādsaistību apjoms vairāk nekā četras reizes pārsniedz pašu kapitālu. Uzņēmums 2024. gada decembra UIN deklarācijā norādīja papildu maksājamo UIN

$$100\,000 - (4 \times 20\,000) = 20\,000 \times 0.25 = 5000.$$

Lai novērstu potenciālas nodokļu sekas arī 2025. gadā, uzņēmums "B" nolēma ierosināt palielināt pamatkapitālu par šī aizdevuma summu un uzņēmumam "A" pieņemt lēmumu "pārcelt" savu aizdevumu no kreditoriem uz ieguldījumu uzņēmuma "B" pamatkapitālā. Attiecīgi par aizdevuma novērtēto summu tika palielināts uzņēmuma "B" pamatkapitāls 2025. gada janvārī.

Šajā situācijā, **aizdevuma kapitalizācija**:

UIN bāzes noteikšanas aspekti

- novērsīs potenciālas UIN saistības par palielinātiem procentu maksājumiem, bet tikai uz turpmākajiem periodiem, sākot ar 2025. gada janvārī;
- ļauj neatmaksāt parādu uzņēmumam "A".

TC aspekti

- atbrīvo iesaistītas puses no TC noteikumu ievērošanas, sākot ar 2025. gada janvārī.

Var arī pastāvēt situācija, ka aizdevums tiek cedēts no aizdevēja puses.

Aizdevuma cedēšana

Papildus mantiskajam ieguldījumam pamatkapitālā aizdevējs var izvēlēties cedēt jeb nodot uzņēmuma parādsaistības citam uzņēmumam, tostarp arī saistītai personai.

Piemērs

2024. gada aprīlī uzņēmums "A" izsniedza savam saistītajam uzņēmumam "B" aizdevumu uz diviem gadiem ar 5% gadā. 2024. gada decembrī uzņēmums "A" nolēma cedēt savas prasījuma tiesības pret saistīto uzņēmumu "B" citam saistītajam uzņēmumam "C" par 2024. gada novembra bilances vērtību.

Šajā situācijā, **aizdevuma cedēšana**:

UIN bāzes noteikšanas aspekti

- darījumam nav ierobežojumu;
- tomēr var aktualizēties jautājums par "zaudēto parādu" summu, ja cesijā prasījuma tiesības tiek nodotas par zemāku aizdevīgu un riskus; atlīdzību nekā pati aizdevuma summa.

TC aspekti

- ir uzskatāma par darījumu Civillikuma un Komerclikuma izpratnē, tāpēc **ir iekļaujama KDS**;
- jāievēro UIN likuma 4. panta otrās daļas 2. punkta "e" apakšpunkta prasības, jo svarīgi izvērtējot no prasījuma tiesību pārņēmēja puses, lai novērtētu darījuma ekonomisko
• 12 mēneša UIN deklarācijas informatīvajā 6.5.1. rindā jānorāda pārskata gadā veiktā kontrolētā finanšu darījuma kopējā vērtības summa (KDS):
• cedēto prasījuma tiesību summa.

Secinājumi

Parādsaistību kapitalizācija var būt efektīvs veids uzņēmuma finanšu struktūras optimizēšanai, piedāvājot risinājumus gan parādsaistību, gan nodokļu risku mazināšanai. Tomēr, lai pilnībā izmantotu šī instrumenta priekšrocības un izvairītos no potenciāliem riskiem, ir svarīgi rūpīgi izvērtēt katru situāciju atsevišķi.

Uzņēmumiem, veicot parādsaistību ieguldījumu pamatkapitālā vai to cedēšanu, jā sagatavo visi nepieciešamie dokumenti, lai nodrošinātu pārredzamību un atbilstību tiesiskajam regulējumam, izvairītos no potenciāliem strīdiem ar Valsts ieņēmumu dienestu.